

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Кафедра теорії та історії держави і права

Адамович С.В.

Виборчий процес

**Методичні вказівки для здобувачів вищої освіти денної
форми навчання Навчально-наукового юридичного інституту
з питань підготовки самостійної роботи
галузь знань 08 «право»
спеціальність 081 «право»
освітній ступінь «магістр»**

**Івано-Франківськ
2023**

Адамович С.В. Методичні вказівки для підготовки самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 081 «право» денної форми навчання; Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2023. 22 с.

Навчальний посібник містить питання для самопідготовки, списки рекомендованої літератури, методичні вказівки. Розрахований на здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» кваліфікації «Магістр права» стаціонарної форми навчання та викладачів юридичних навчальних закладів.

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Протокол № 3 від 31 жовтня 2022 р.

Схвалено науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол № 2, від 12 грудня 2022 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол № 4 від 17.01. 2023 р.

Рецензенти:

Монолатій І.С., д.політ.н., професор. професор кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Андріюк В.В., канд. юрид. наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ВСТУП

Формування знань про сутність, зміст і форми виборів згідно з чинним законодавством та отримання умінь для здійснення юридичного супроводу виборчих кампаній є основним завданням магістерського курсу "Виборчий процес". Предметом навчання є вивчення виборчого законодавства, організація і проведення виборчої кампанії, ефективно донесення до виборців політичних ідей і досягнення перемоги у виборчому процесі. Структурно-логічне місце даної дисципліни вписується в магістерську програму.

Методичний посібник з навчального курсу "Виборчий процес" для магістрантів складено з урахуванням досвіду останніх виборчих кампаній в Україні і сучасних досліджень вчених-юристів та політологів. Глибоке вивчення й оволодіння знаннями "Виборчий процес" необхідне магістрантам для того, щоб оволодіти теоретичними знаннями про виборчий процес на всеукраїнському та місцевому рівні, виробити навички для участі у виборах як суб'єкт чи об'єкт виборчих процесів. Навчальний курс передбачає моделювання для студентів проблемних ситуацій, які можуть виникати в результаті виборчого процесу, і намалювання алгоритму їх розв'язку.

Творче засвоєння алгоритму виборчого процесу набуває особливого значення сьогодні, за умов відродження державності, використання багатого досвіду державотворчості у світі для побудови незалежної Української держави, формування та утвердження її правової системи.

Методичний посібник створений з врахуванням переходу до європейської Болонської системи оцінювання, навчально-методичні рекомендації та завдання до нього складено з урахуванням тісного зв'язку з «ТДП», «Політологією», а також юридичними дисциплінами, що стосуються конституційного та адміністративного права.

Однак обсяг лекційних та семінарських занять не дозволяє в повній мірі охопити знання з курсу «Виборчого процесу». У зв'язку з цим студенти повинні освоїти вказаний нижче перелік тем у режимі самостійної роботи (60 год) та опрацювати тестові завдання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС»

1. Виборча система Іспанії (2 год).
2. Виборча система ФРН (2 год).
3. Виборче право Великобританії (2 год).
4. Виборче право і виборча система КНР (2 год).
5. Виборче право і виборча система Польщі (2 год).
6. Виборче право і виборча система рф (2 год).
7. Виборче право і виборча система США (2 год).
8. Виборче право і виборча система Франції (2 год).
9. Виборче право і виборча система Японії (2 год).
10. Виборчий бар'єр (2 год).
11. Виборчий бюлетень (2 год).
12. Виборчі відкриті (партійні) списки (2 год).

13. Виборчі цензи (2 год).
14. Відповідальність за порушення виборчих прав (2 год).
15. Відповідальність за порушення законодавства України про вибори депутатів різних рівнів (2 год).
16. Декларація про майно і доходи кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (2 год).
17. Історія референдумів Швейцарії (2 год).
18. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів та їх передачі виборчим комісіям (2 год).
19. Порядок складання та уточнення списків виборців в Україні (2 год).
20. Реєстрація обраних депутатів, сільських, селищних, міських голів.
21. Рівень пропорційності виборчих систем, дискримінаційні виборчі системи (2 год).
22. Способи перешкоджання здійснення виборчого права (2 год).
23. Способи протидії незаконному впливу на виборців (2 год).
24. Статус та оплата праці члена виборчої комісії (2 год).
25. Територіальна організація виборів в Україні. Виборчі комісії (2 год).
26. Форми незаконного впливу на виборців (2 год).
27. Формування списків виборців (2 год).
28. Функції виборів у демократичному суспільстві (2 год).
29. Функції виборів у недемократичному суспільстві (2 год).
30. Функції юристів у виборчому штабі (2 год).

Тестові завдання

1. В якій відповіді правильно вказано чисельність виборців, яка потрібна для абсолютної переваги?

- 50% і більше
- 30%
- 40%
- 65%

2. Назвіть виборчу систему в Україні в 1994 р.:

- мажоритарна
- змішана
- абсентеїстська
- пропорційна

3. Вкажіть поняття, яке позначає сукупність встановлених законом правил проведення виборів, регламентів здійснення конкретних процедур виборчої кампанії, способів визначення результатів голосування:

- абсентеїзм
- виборча система
- активне виборче право

електоральна практика

4. Вкажіть, як називається ухилення виборців від участі у голосуванні

абсентеїзм

пацифізм

анархізм

популізм

5. Визначте, за умов існування якого типу виборчої системи обрання кандидата стає можливим, якщо його підтримали щонайменше 50% виборців

мажоритарна система кваліфікованої більшості

змішана система

мажоритарна система абсолютної більшості

пропорційна система з преференціями

6. Яких типів виборів немає в Україні:

вибори Президента України

вибори народних депутатів України

прем'єрські вибори

місцеві вибори

7. Документом, який не підтверджує особу та громадянство України виборця є:

паспорт громадянина України (у вигляді паспортної книжечки або картки)

тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України)

картка (довідка) установи кримінально-виконавчої системи, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотографію особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах виконання покарань або слідчого ізолятора)

перепустка на роботу

8. Суб'єктом виборчого процесу не є:

виборець, який має право голосу на відповідних виборах

виборча комісія, уповноважена здійснювати підготовку і проведення відповідних виборів

міжнародна правова організація

партія (організація партії), яка висунула кандидатів на відповідних виборах

9. До системи територіальної організації виборів не входить:

єдиний загальнодержавний виборчий округ
районні державні адміністрації
територіальні виборчі округи
виборчі дільниці

10. Визначте право громадянина виступати у якості особи, яку обирають

пасивне виборче право
абсентеїзм
цензування виборчого права
активне виборче право

11. Укажіть поняття, яке визначає сукупність громадян, яким надане право брати участь у виборах певного органу, політичної партії або конкретної особи

електорат
ресурс
еліта
об'єкт

12. Визначте, з якою метою в деяких країнах законодавчо встановлюється максимум передвиборчих витрат

забезпечити рівність можливостей кандидатів
проконтролювати доходи кандидатів
зекономити бюджетні кошти
не допустити повного розорення кандидатів

13. Визначте, який тип виборчої системи спирається на суто партійні вибори, коли партії, які беруть участь у виборах, формують виборчі списки, за які голосують виборці:

пропорційна
змішана
мажоритарна відносної більшості
мажоритарна кваліфікованої більшості

14. Вкажіть, яким виборчим правом користується громадянин, що прийшов у день голосування на виборчу дільницю з метою проголосувати:

активним виборчим правом
пасивним виборчим правом

цензовим виборчим правом
загальним виборчим правом

15. Вкажіть функцію виборів за умов існування демократичного політичного режиму:

встановлення цілей і завдань суспільного розвитку
легітимація державної влади
артикуляція інтересів різних суспільних груп
ідеологізація суспільної свідомості

16. Визначте тип виборів, сутнісною ознакою яких є дочасне, з точки зору діючого законодавства, проведення:

позачергові
традиційні
термінові
чергові

17. Визначте тип виборчої системи на виборах до Верховної Ради України в 2019 р.:

пропорційно-мажоритарна система
мажоритарна система кваліфікованої більшості
пропорційна система з преференціями
пропорційна система закритих загальнонаціональних списків

18. Визначте вік громадянина, який, відповідно до чинного українського законодавства, отримує активне виборче право:

18 років
21 рік
16 років
35 років

19. Визначте межу діючого в Україні загороджувального бар'єру:

5 %
10 %
4 %
3 %

20. Визначте врегульовану законом діяльність індивідів, органів, організацій та груп з підготовки і проведення виборів до державних і самоврядних органів:

виборчий процес

виборча система
виборча квота
передвиборча агітація

21. У державі Ф. глава держави обирається на загальних прямих виборах. Він є главою виконавчої влади і формує уряд. Яка форма правління в цій державі?

президентська республіка
змішана республіка
парламентарна монархія
абсолютна монархія

22. Яка з наведених ситуацій характеризує демократичну процедуру виборів?

громадяни, засуджені за вироком суду, не беруть участь у голосуванні
голоси громадян різних соціальних груп не рівні між собою
військовослужбовець перед відвідуванням виборчої дільниці зобов'язаний поставити до відома про свій вибір керівництво
громадянин, у випадку від'їзду у відрядження, не має можливість взяти участь у виборах

23. Що не належить до функцій дільничної виборчої комісії?

інформування населення про свою адресу і номер телефону, час роботи, а також про день і місце голосування
складання списків виборців на виборчій дільниці
здійснення на території виборчого округу контролю за додержанням виборчих прав громадян
забезпечення інформування виборців про зареєстрованих кандидатів, про виборчі об'єднаннях, виборчі блоки

24. Не можуть бути представлені в якості кандидатури на посаду Президента України громадяни України, які:

мають не зняту або непогашену судимість
працюють в органах внутрішніх справ
не служили в армії
є атеїстами

25. Визначіть, де заборонено розміщення передвиборчої агітації?

на громадському транспорті
на спеціально-відведених інформаційних тумбах
на біг-бордах

на сіті-лайтах

26. Що характерно і для мажоритарної, і для пропорційної виборчих систем?

таємна подача голосів виборців під час голосування
висування кандидатів списками від політичних партій
формування єдиного загальнонаціонального виборчого округу
створення одномандатних виборчих округів

27. Що таке виборчий ценз?

передбачені законодавством умови, яким повинен відповідати громадянин для отримання права обирати або бути обраним дії громадян, виборчих об'єднань по формуванню різних органів влади, передбачених Конституцією України
здатність своїми діями набувати права і обов'язки
проект закону, внесений на розгляд законодавчого органу

28. З якого моменту виникає право на проведення передвиборчої агітації

з часу реєстрації кандидатів
з часу оголошення бажання балотуватися
з часу формування виборчого фонду
з часу утворення окружної виборчої комісії

29. Ким утворюються дільничні виборчі комісії на виборах Президента України:

ЦВК
президентом України
районними радами
обласними радами

30. Скільки відсотків голосів виборців мають отримати кандидати у депутати, щоб розміститися на початку регіонального виборчого списку відповідної партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати які отримали кількість голосів, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, розміщуються на:

25 відсотків
45 відсотків
15 відсотків
35 відсотків

31. По досягненні якого віку громадянин України набуває активне виборче право?

- 18 років
- 35 років
- 16 років
- 21 рік

32. За яким типом виборчої системи відбуваються вибори до Верховної Ради України:

- пропорційна з відкритими списками
- змішана
- мажоритарна
- куріальна

33. Приміщення для голосування для малої виборчої дільниці повинно мати площу не меншу ?

- не меншу 50 кв. м
- не меншу 90 кв. м.
- не меншу 100 кв.м.
- не меншу 150 кв.м.

34. Виборчі бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі та в одномандатному окрузі для кожної виборчої дільниці кожного одномандатного округу виготовляються у кількості?

- виготовляються у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців
- виготовляються у кількості, що на 1 відсоток перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців
- виготовляються у кількості, що на 1,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців
- виготовляються у кількості, що на 0,3 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців

35. Суб'єкти звернення зі скаргою щодо порушень під час виборів не можуть оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу:

- працівника правоохоронних органів
- виборчої комісії, члена виборчої комісії
- політичної партії - суб'єкта виборчого процесу
- кандидата у депутати

36. Скарга, оформлена з дотриманням вимог, розглядається відповідною виборчою комісією на своєму засіданні не пізніше як?

на другий день з дня її отримання
на перший день з дня її отримання
на третій день з дня її отримання
на четвертий день з дня її отримання

37. Особи, винні в порушенні законодавства про вибори депутатів, притягаються до:

кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом
кримінальної відповідальності
адміністративної відповідальності
цивільної відповідальності

38. У разі задоволення скарги виборча комісія не може прийняти рішення, яким:

прийняти рішення про нові вибори
визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про вибори депутатів, порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;
скасувати рішення;
поновити іншим способом порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;
зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів депутатів, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

39. До виборчих комісій не належать:

Центральна виборча комісія;
окружні виборчі комісії;
територіальні виборчі комісії;
сільські виборчі комісії

40. До складу виборчої комісії не можуть входити:

кандидати на відповідних виборах (усіх виборах, виборчі процеси яких проводяться одночасно)
студенти ВНЗ
люди старші 65 років

люди ценз осідлості, яких менше три місяці

41. Спеціальні виборчі комісії не утворюються в:

стаціонарних закладах охорони здоров'я
в установах виконання покарань
слідчих ізоляторах
у відділках поліції

42. Рішення про позбавлення права присутності на своєму засіданні кандидата на відповідних виборах, його довіреної особи, уповноваженого представника партії (організації партії), офіційного спостерігача, представника засобів масової інформації або особи приймається:

рішенням голови комісії
2/3 голосів складу комісії
половиною складу комісії
рішенням ЦВК

43. Рішення виборчої комісії, що суперечить законодавству України або прийнято з перевищенням її повноважень, може бути скасовано

виборчою комісією вищого рівня
розпорядженням голови ОДА
рішення міжнародних організацій
через розголос в ЗМІ

44. Член виборчої комісії не зобов'язаний:

додержуватися Конституції України, цього Кодексу та законів України з питань підготовки і проведення виборів;
брати участь у засіданнях виборчої комісії;
здійснювати фізичний захист приміщення комісії і виборчої документації
виконувати рішення виборчої комісії та обов'язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії

45. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення в термін:

не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування
не пізніше як за дванадцять робочих днів до дня голосування
не пізніше як за дванадцять днів до дня голосування
не пізніше як за тиждень до дня голосування

46. Передвиборна агітація у засобах масової інформації за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу обмежується

1000 неоподатковуваних мінімумів

100000 гривень

річним заробітком кандидата

лише граничним розміром витрат виборчого фонду

47. Телерадіоорганізації, які мають намір розміщувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніше як _____ на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу

у перший день після початку виборчого процесу

на четвертий день після початку виборчого процесу

за день до початку виборчого процесу

48. Участь у передвиборній агітації забороняється:

іноземцям та особам без громадянства, у тому числі шляхом журналістської діяльності чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки кандидата (кандидатів) чи суб'єкта їх висування

членам приймальних комісій в вишах під час виконання обов'язків

особам не зареєстрованим у населеному пункті, де проводиться агітація

не членам партії

49. Засіб масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку кандидат, партія (організація партії) вважають явно недостовірною, не пізніше..... але не пізніше як за два дні до дня виборів зобов'язаний надати кандидату, партії (організації партії), стосовно яких поширено недостовірні відомості, на їхню вимогу можливість спростувати такі матеріали

як через три дні після дня оприлюднення таких матеріалів

як через шість днів після дня оприлюднення таких матеріалів

як через десять днів після дня оприлюднення таких матеріалів

як через чотири дні після дня оприлюднення таких матеріалів

50. Забороняється виготовлення та поширення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, що не містять відомостей про:

підприємство, яке здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів

підприємство, яке здійснило друк, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів

підприємство, яке здійснило друк, тираж та замовника таких матеріалів

підприємство, яке постачало папір та інші матеріали для друку, здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів

51. Офіційним спостерігачем може бути:

особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом
член виборчої комісії
посадова або службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування
представник громадської організації

52. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій не мають права:

заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюллетень
бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах, засіданнях виборчих комісій
ознайомлюватися з матеріалами передвиборної агітації
здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців

53. Приміщення для голосування повинно бути обладнане достатньою кількістю кабін для таємного голосування. Для малих виборчих дільниць кількість таких кабін повинна бути

не менше трьох
не менше чотирьох
не менше шести
не менше двох

54. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, членів виборчих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановлення підсумків голосування та/або під час транспортування виборчих документів, може бути подана до виборчої комісії не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною виборчою комісією виборчих документів такої виборчої комісії відповідно до цього Кодексу.

протягом двох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження

протягом трьох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження
не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною виборчою комісією виборчих документів такої виборчої комісії
протягом чотирьох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження

55. Суб'єкт звернення не може у скарзі до виборчої комісії заявляти вимоги

визнання рішення суб'єкта оскарження таким, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправними), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та його скасування
визнання дій суб'єкта оскарження такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій
визнання бездіяльності суб'єкта оскарження такою, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправною), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання вчинити певні дії
порушення кримінальної справи

Список рекомендованої літератури

1. Адамович С. Учасницьке бюджетування як механізм прямої демократії. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: «Міжнародні і національні механізми прямої демократії: теорія і практика» (м. Івано-Франківськ, 22 січня 2021 року) / упорядник В. І. Розвадовський. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. С. 164-167.
2. Антонова Л. В., Антонов А. В. Вплив громадянського суспільства на удосконалення виборчого процесу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1997>
3. Антонова Л. В., Антонов А. В. Удосконалення виборчого процесу в Україні: організаційно-правовий аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 12. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1984>
4. Астахова Т. Політико-правові передумови та конституційно-правові гарантії реалізації політичними партіями електоральної функції (на матеріалах виборів народних депутатів України). *Юридический вестник*. 2012. № 3. С. 32–40.
5. Афанасьєва М. В. Конституційно-правове забезпечення виборчих технологій в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право». Одеса : [б. в.], 2004. – 20 с. <http://lawbook.org.ua/biblioteka/avtoreferaty/ukraina/svobodnyj-dostup/12-00-02-konstitutsijne-pravo-munitsipalne-pravo/747-afanaseva-mar>

yana-volodimirivna-konstitutsijno-pravove-zabezpechennya-viborchikh-tekhnologij-v-ukrajini

6. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи. К., 2007. 112 с.
7. Богатчук С. Всеукраїнські референдуми: їх історія і значення Гілея. 2013. – № 3. С. 73-78.
8. Бондаренко Б., Задоя К., Калмиков Д., Кириченко Ю., Хавронюк М., Шехавцов Р. Відповідальність за порушення виборчого законодавства: посібник для членів виборчих комісій, поліцейських, слідчих та суддів / за ред. М. Хавронюка. Київ : «АК-Group», 2019. 122 с.
9. Бодрова І. Теоретико-правові аспекти поняття "виборча система" Проблеми законності [Текст]: академічний збірник наукових праць / відп. ред. В.Я.Тацій. Харків, 2010. Вип. 110. С. 36-46.
10. ркут І. Г. Виборчі технології: регіональний досвід. Чернівці : Букрек, Бу 2009. 240 с.
11. Бучин М. А. Ресурси виборчої кампанії та особливості їх використання в Україні : монографія. Львів : ЛІСВ, 2009. 231 с.
12. Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженка Д. С. ; Лабораторія законодавчих ініціатив. К. : ФАДА, ЛТД, 2006. 156 с.
13. Вибори і референдум в Україні: проблема теорії і практики : збірник / Ред. : М.Рябець та ін. К. : Центральна виборча комісія, 2001. 360 с.
14. Виборчий кодекс України. Режим перегляду: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
15. Виборчий кодекс України. Книга перша. Загальна частина. Науково-практичний коментар / за ред. Ю. Б. Ключковського. Київ: К.І.С., 2021. 768 с.
- 16.Виборчий процес 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань / за ред. О. М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 232с.
- 17.Волошенюк Н.М. Види форм і засобів передвиборної агітації на парламентських виборах: українська практика та зарубіжний досвід. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. №4. С.21-25.
- 18.Вишняк О. І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. К., 2000.
19. Гербут І. Вибори як форма реалізації народовладдя : [аналіз змін виборчого законодавства в Україні в контексті демократичного розвитку] Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України [Текст]. К., 2011. Вип. 4 (54) : липень-серпень. С. 171-181.
20. Голобутовський Р.З., Сидоренко А.А. Юридична відповідальність за порушення виборчого законодавства. Young Scientist». № 5 (93). 2021. С.107-110.
- 21.Городок М. Д., Карташов А. В., Романенко Є. О., Стасюк В. Ю. Перемога на виборах: технології, кампанії, принципи. К., 2016. 264 с.
- 22.Десять секретів політичних компаній. Д. Богущ. Київ. : Вид-во «Березовська», 2016. 158с.
23. Дерев'янка С. М. Політико-правові засади референдумів в Україні : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. 848 с.

24. Донцова, О. Правові засади взаємодії партійної та виборчої систем України : аналіз вітчизняного та світового досвіду Персонал. 2009. № 4. С.52–57.
25. Закон України «Про всеукраїнський референдум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20/sp:max50:nav7:font2#Text>.
26. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>.
27. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>.
28. Захист виборчих прав адміністративними судами в Україні: Збірник тез доповідей ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 1-2 липня 2021 року). Київ: „Компанія «Ваїте»“, 2021. 274 с.
29. Кармазіна М. Партогенез: труднощі осмислення / М. Кармазіна // Наукові записки ІПіЕПД ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2011. – Вип. 3. – С. 4–20.
30. Кафарський В. І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : монографія. К. : Логос, 2008. 560 с.
31. Кіс Т. І. Виборчі системи та їхні політичні наслідки. Нова політика. 1996. №2, 4.
32. Ключковський Ю. Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія; Національний університет «Києво-Могилянська Академія». К. : Час Друку, 2011. 132 с.
33. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваїте, 2018. 908 с.
34. Конончук С. Г., О. Ярош. Партійна система України: ідеологічний вимір. К.: Україна, 2010. 75 с.
35. Кравченко В. Ю. Політичне насилля в умовах виборчого процесу. "Гілея: науковий вісник": Збірник наукових праць. 2020. Випуск 155 (№ 4). С. 242-245.
36. ЛеДюк Л. Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці. Харків: Центр освітніх ініціатив, 2002. 160 с.
37. Лозовицький О. Виборчий процес як основа трансформації влади в сучасній Україні Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї [Текст]:. К. Миколаїв, 2009. Випуск 17. С. 82 - 90.
38. Лукаш Т. Л. Виборче право, виборчий процес і виборча система: огляд порядку денного Гілея. 2012. № 10. С. 544-549.
39. Мазур О. Г. Виборчі системи: світовий досвід / О. Г. Мазур. – Луг. : СУДУ, 1999. – 36 с.
40. Максимець Б. В. Національно-демократичні партії України у виборчих кампаніях початку ХХІ століття : [монографія]. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника, 2014. 219 с.

41. Марчук М. І. Місцеві вибори у країнах Європейського Союзу та Україні: порівняльна характеристика. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 70. С.119-123.
42. Марцеляк О. Конституційні засади виборчого права України (загальнотеоретична характеристика) Право України. 2013. № 5. С. 38-46.
43. Махно А. А. Проблемні аспекти незаконної агітації як підстави для порушення виборчого процесу в Україні. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 70. С. 320-325.
44. Мохончук Б., Романюк П., Цуркан М. Огляд судової практики з розгляду спорів щодо виборів та виборчих правопорушень в Україні: за результатами президентських та парламентських виборів 2019 року./ за ред. М. Цуркана. А Київ: "АК-Group", 2020. 147 с.
45. Мудряк Т.О., Яценко Ю.Г. Перспективи запровадження санкції позбавлення виборчого права за порушення виборчого законодавства України. Порівняльно-аналітичне право. 2020. №2. С. 163-166.
46. Нестерович В.Ф. Методологія викладання навчальної дисципліни «Виборче право України» у вищих навчальних закладах України. Сучасні проблеми виборчого права і методологія його викладання у вищих навчальних закладах України: тези доповідей міжнародної наукової конференції (м. Київ, 22-23 червня 2017 р.). К.:Принт-сервіс, 2017. С.186-191.
47. Нові порушення, яких припускаються медіа при висвітленні виборчої кампанії. Режим доступу : <https://www.nrada.gov.ua/novi-porushennya-yakuh-prypuskayutsya-media-pry-vysvitlenni-vyborchoyi-kampaniyi-takozh-skargy-na-yih-diyalnist-rozglyanuly-na-zasidanni-robochoyi-grupy/>
48. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищих навч. Закладів\ За заг. ред. А.Колодій. К.: вид-во “Ай-бі”, 2002. 684 с.
49. Павшук К. О. Нові підходи до проведення передвиборчої агітації в Україні: аналіз виборчого кодексу України. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. 1(89). С. 13-22.
50. Пуфлер Е. Партійна система України: особливості формування, тенденції подальшої трансформації. - К., 1997.
51. Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду : монографія. Чернівці : Рута, 2007. 472 с.
52. Рябець М.М. Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики. К.: ЦВК, 2001 360 с.
53. Рябов С. Політичні вибори. Навч. Посібник. К.: Тандем, 1998. 96 с.
54. Савенко М. Активне виборче право : теоретичний аспект Право України. 2013. № 5. С. 122-134.
55. Сарай Р.Д. Правова природа реформування сучасної виборчої системи: переваги та недоліки. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія право. №64. 2021. С.65-69.

56. Сидорчук Ю. Аналіз механізмів захисту права на вільні вибори. *Філософія права*. 2019. №12. С.372-376.
57. Федоренко В. Категорія «виборчий процес» у конституційному праві: теоретико-методологічні та законодавчі аспекти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 10. С.30-41.
58. Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства: навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Професіонал», 2006. 208 с.
59. Чайковський Б., Рибачук М. Сучасні моделі виборчих систем: проблеми теорії і практики. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2009. № 1. С. 44–52.
60. Чепіга, Д., & Ведькал В. Досвід країн Європейського Союзу у сфері відповідальності за порушення виборчого законодавства. *Scientific Collection «InterConf», (34): with the 6th International Scientific and Practical Conference «International Forum: Problems and Scientific Solutions» (November 6-8, 2020) in Melbourne, Australia*. 2020. (34).
61. Шведа Ю. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії : навч.-метод. посіб. К. : Знання, 2012. 373 с.
62. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.
63. Шведа Ю. Р. Партії та вибори : енциклопедичний словник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 750 с.
64. Шведа Ю. Референдум як політичний інститут в умовах сучасної демократії. *Політичний менеджмент* 2007. № 4. С. 112-124.
65. Шведа Ю.. Технологія виборчої кампанії. Основи електорального маркетингу та менеджменту. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 340 с.
66. Як розслідувати порушення на виборах. Дистанційний курс. Режим доступу: <https://vumonline.ua/course/how-to-investigate-election-violations/>.